

SLOVENSKI NAROD.

Izhaja trikrat na teden, vtorek, četrtek in sobota, ter velja po pošti prejemnik, ali v Mariboru s pošiljanjem na dom, za celo leto 10 gold., za pol leta 5 gold., za četrt leta 2 gold. 60 kr. — Za oznanila se plačuje od navadne četiristopne vrste 6 kr. če se oznanilo enkrat tiska. 5 kr. če se dvakrat in 4 kr. če se tri- ali večkrat tiska. Vsakokrat se plača štempelj za 30 kr. — Dopisi naj se izvole frankirati. — Rokopisi se ne vračajo. — Uredništvo je v Mariboru, v koroški ulici hišn. št. 220. — Opravništvo, na katero naj se blagovolijo pošiljati naročnine, reklamacije, oznanila, t. j. administrativne reči, je v tiskarnici: F. Skaza in dr., v koroški ulici hišn. št. 229.

Zarad praznika se bode prihodnji list izdal v sredo namesto v četrtek.

Kaj zdaj?

Nemci so zmagali. Ali ravno ko hočejo zastavo na obzidje avstrijske trdnjave zasadi, omaguje jim roka od straha pred tem, kar vidijo pred seboj. Svobodo so imeli na jeziku, če prav v srečo ne, a zdaj vidijo tudi oni izmed njih, ki so lažnjivemu geslu vrjeli, da so prevarani in pregoljufani. Ni svoboda, kar se bliža, nego tiranstvo staro, ki nas je trlo vse enako, reakcija in absolutizem, sablja in generali. Zato so naši nasprotniki komaj usta odprli, da bi si upili slava! — ko jim že istinitost grlo duši in v onem organu, ki je na pošteno ministerstvo Hohenwartovo najbolj kričal, beremo besedo: „zdaj nemava obadva nič“; in baš oni list („N. fr. Pr.“), ki je Dunajčane spominjal, naj mesto razsvetlje, kadar Hohenwart pade, tužljivo zdaj svetuje svoji svojati: „ljude, ugasnite luči.“

Zares, Slovani, ki smo hoteli svobodo za sebe a tudi za vse druge, pa so nas v našem poštenem boju z nepoštenimi sredstvi odpahnili, — mi bi mogli z grohotnim posmehom in iz opravičnega srda izvirajočo škodoželjnostjo zdaj gledati na „zmagovalce ki niso zmagali“, na svobodomiselno nemštvo, na nemški duh, na nemško kulturnost, ki imajo izgled zdaj s škorpioni tepeni biti, dasiravno ni dozdej nihče volje imel tepiti jih niti z biči. Ali tega niso vredni. Lehko se mi pomaknemo nazaj, močni in silni smo v vzajemnosti toliko, da lahko počakamo, kedaj zopet ura pride, ki nas najde močnejše in silnejše nego smo bili. Za zdaj nam je veliko zadostenje videti, kako so nas Nemci, enako bibliškemu proroku

Bileamu na oslici, mislili prokleti, pa so nas blagoslovili, ker so sebe oslabili, nas pa zopet na naše delovanje in na naše slovansko edinstvo zavrnili.

Grohotom in zaničevanjem moramo odgovarjati nemški ustavoverni kliki, ktera dozdej ni imela drugega nego zasmehovanja za nas, ako zdaj, vide, da je v svoji zmagonosnosti nezmožna dedino vladanja prevzeti, ali vsaj en korak naprej storiti, misli s tem opomoči si, da nas Slovane enega proti drugemu porabi. V teh dneh smo namreč čitali v nemških listih sramežljive opomene na Poljake in na nas druge Slované, naj Čehe pustimo in si sami „koncesije“ pridobivamo. Upamo da so Poljaki dovolj šole imeli in dovolj spoznanja dobili, da ne bodo danaeskega daru hoteli sprejeti. To pa lahko rečemo, da se pošteni Slovenci ne bodo nikdar udali s tako umazano porabo. Mi vemo, da sami ne doidemo do boljše podočnosti, in sram bi nas tudi bilo od nepoštenja in hinavstva beračiti navideznih pogojev življenja, in v bratomorstvo nečemo roke podati. Upati smo opravičeni, da bodo zastopniki našega slovenskega naroda to pred očmi imeli in se vsled tega ravnali. Slovenska in slovanska politika nam mora zdaj bližja biti, nego vsaka druga. Prekanili so nas že dovoljkrat.

Srbski knez Milan v Rusiji.

Mladi srbski knez je šel prvokrat na potovanje. Dasiravno je po imenu še od turškega sultana odvisen (suzerenost), dasi mu je po n. pr. v Avstrijo-Ogersko bližja, vendar ni šel nikamor drugam kakor v Livadijo, kjer ruski car s svojim dvorom prebiva. In prebivalstvo v Srbiji se raduje temu kneževemu potu, ker vidi, da se zdaj začne

v Srbiji in ob Balkanskem polotoku pravo narodna slovanska politika.

Početkom julija smo v „Slov. Nar.“ pisali o novih razmerah in politiki v Srbiji. Veseli nas, da je baš omenjen dogodek nas potrdil v mnenji, ki smo ga opirali se na različne znamenja in izjave, že tačas o srečnem preobratu politike srbskih regentov izrekli. Vsklik srditosti, ki gre skozi magjarske in nemške novine zarad tega potovanja, porok nam je, da se oni ne motijo, ki temu bližnju srbskega kujeza k najmočnejšemu slovanskemu vladarju veliko važnost za bodočnost pripisujejo.

Da tudi drugi naši slovanski bratje pripisujejo temu potovanju isto veliko važnost, kaže njih novinarstvo. Kako Čehi sodijo kaže članek v „Politiki“ „car v Krimu“ v katerem ta list vidi v potovanju kneza začetek močne politike v orientu, na kar je pripravljena Rusija in Srbija.

„Ruskim državnikom se zdi, da je čas prišel, v katerem Rusija iz svoje pasivnosti lahko ven stopi. Železnice velikanske države so dodelane, tako da ji dovoli vojaška podvzetja. Morske bregove branijo velikanske trdnjave pred napadom sovražnih brodovij, armada ima naj boljše puške, ki se od zadaj dajo nabijati. Vse je toliko gotovo, da vedno previdni Gorčakov lahko reče: „Če Rusija zdaj aktivna postane, ne riskira ničesar. Čas je blizu za razvitje „slovanske ideje.“ Resnica je, da je „slovanska ideja“ hvaležna onemu, ki jo razume in se je poprime, kakor je bila italijanska ideja savojski, in novo-nemška hohenzollerski rodovini. Kdor „slovansko idejo“ na svojo zastavo zapiše, njega v sto bitvah ne morejo premagati, on si še pridobi moralčnih in fizičnih pomoči, katerih sovražnik preračunati ne more.“

Listek.

Tržaška razstava.

V.

(Probkova [korvova] skorja, razni les in dotični izdelki)

V zgornji polovici zbirke kupčijske zbornice stoji v srednji vrsti visoka piramida, okrog ktere je nastavljenih 90 velikih steklenic z ravno toliko vrstnimi probkovimi zamaški. To blago je razstavila španska družbina izdelalnice (Societad catalana, — di Carrera, Roca Raban y C.) Zanimljiva zbirka razkazuje v raznih steklenicah več tisoč razno velikih, debelih in drobnih zamaškov. Vrh njih je nekoliko zvezkov probkovih podplat, spico piramide pa narejajo trije kosi probkovega hrasta. Tako obsega ta robati ostrostolp les, na katerem probkova skorja — kakor surovina raste, potem pa glavne izdelke iz nje.

Leseni kosovi z vrezami in probkovimi izraski so od pravega probkovega hrasta (quercus suber), od sorodnega „quercus occidentalis“ ni bilo nobenega izgledka na razstavi. Znano je, da se navadni probkovi hrast nahaja po krajih sredozemskega morja; raste kakor vsi hrastovi silno počasi in enakomerno in životari 150 do 200 let; popolnoma odrasčen je le drevo srednje velikosti, od 30 do 60' visoko in 3 do 4' debelo. Navadno rase v Evropi le v družbi z drugimi, v Afriki (Al-

giru) se pa nahaja dosti gozdov, kjer raste ali izključivo ali vsaj po večjem le probkovo hrastje. V Evropi se nahaja posebno zlo po Španjskem in Portugalskem, v južni in srednji Italiji in na južnem Francoskem. Te dežele zakladajo skoraj vso kupčijo s probko in izdelki iz te surovine. V našem cesarstvu se nahaja po bolj nizkem primorju isterskem, hrvatskem in dalmatinskem in po dotičnih otocih; semtertje kakor pri Pulji raste celo skupno v malih gozdičih; navadno se pa nahajajo le posamezni probkovi hrasti ali so pa mešani z drugim hrastovjem. Ker temu koristnemu drevesu posebno škoduje zimski mraz (podobna je, da je zmrzav od 5—8° R. že umori), se po naših južnih deželah nikakor razširiti ne more; in celo ob bregovih in otocih rečenih avstrijskih dežel ostane navadno le bolj krivenčasto in slabotno drevo, ki se nikakor ne da primerjati z lepo odraslimi sorodniki drugih evropskih dežel. Steblo naših probkovih hrastov je silo kratko, na njem se naredi le malo probke in še ta je jako slaba, tako da jo skoraj izključivo samo ribiči rabijo za lopatice in plavarice pri svojih mrežah.

Na probkovem lesu, vrh piramide nastavljenem, se vidi, kako se nareja probka. Cela skorja odraslega hrasta kaže kakor n. pr. naša breza dve plasti: suha mrtva skorja, ki les neposredno obdaja. Iz te izrašča od leta do leta probkova skorja (sprva se kaže kakor bela, jedernata sno-

vina, ki se spodaj neprestano množi, od zgoraj se pa posuši in postane vlačna t. j. snovini ki jo ob kratkem probko zovemo). Najboljše blago nabirajo od dreves, po 50 do 100 let starih. V razstavljenih izgledkih se je nahajalo dosti blaga prve vrste. Ta izbrana probka je bledorumenkasta in silo gosta pa kaj vlačna in ločna, brez rež in luknjic. Rabi se v prvi vrsti kot tudi razstava kaže za razne zamaške, katerih od leta do leta narede mnogo milijonov; v salonu je med obuvalom tudi nekaj krevs ki imajo probkove podplate in Kravs, klobučar v Marienbadu je razstavil nekoliko klobukov, katerih stula je podložena z lično obdelano probkovo skorjo. Ti klobuki so silo nizke cene, zato se pa tudi jako grdega dela; morebiti pripravi za lovce in tiste ljudi, ki se po potrebi ali nepotrebi ob deževnem vremenu okolo klatijo; drugače pa so za človeško glavo kaj nezdravo pokrivalo. Ker probka silo dolgo ne sprhni in strohni in ker se skoraj nikakor ne zmoči jo bojo prihodnje gotovo rabili še za mnogo drugih reči. Tržaška kupčija se precej peča s tim blagom. Preteklo leto ga je došlo skoraj 700 centov, naj več iz Sicilije in Neapolitanskega; sploh pa je potreba tega blaga po taistih krajih, ki se iz našega mesta z njim zakladajo, silno neredna. Tako so ga leta 1869 vpeljali le 129 centov, dve leti poprej pa 2806 centov. — V zbirki kupčijske zbornice je tudi nekaj tako zvane „španske črnine“; ta zlo

Ravno tako hrvatski „Obzor“ razlaga kako je to došlo, da je srbska vlada nekoliko časa Magjarom prijazna kazala se, a se zdaj zopet povrača na „kolotečino narodne politike.“ Zdaj se je Srbija prepričala, da od prejšnje politikenema drugega nego ljute obtožbe od strani v Ogerski živečega naroda, izoliranje med slovanskimi ljudstvi in očitaneje od lastnega naroda, zakaj prijateljuje z vladami, ki zatirajo njegove soplemenike. Posebno po nemških zmagah se zdi „Obzoru“ prejšnja politika Srbije nevarna, ker se Magjari postavljajo kot pionirji v bodočem boji med dvema velikomoma, med slovanskim in med germanskim svetom. Srbiji bi bil prvi udarec namenjen, torej ne more sumnjati, na katero stran se jej je obračati. K vsemu temu se še doda, da Avstrija ni za pomoč niti za odmoč dokler se protislovanskega sistema, ki slabi njene najboljše dežele in narode ne znebi. To videč je Srbija že ob času hrvatskih volitev v „Jedinstvu“ preobrat svoje politike začela in zdaj okronala s potovanjem kneza v Livadijo. —

Domače in slovanske novosti.

— Tržaški italijenisimi menda zopet zarotujejo razširjenje Italije do naših Alp. Bere se namreč po časopisih, da je Menotti Garibaldi prišel k njim v Trst.

— Zarad učnega jezika v srednjih šolah na Kranjskem se ukaz ministerstva za nauk in bogočastje od 8. oktobra l. l. za tekoče šolsko leto, po „Novicah“ v bistvenih delih glasi tako-le: V realni gimnaziji v Kranji je v 1. in 2. razredu učni jezik slovenski; jezik nemški naj se vsak teden uči po 4 ure; v 2. razredu pa naj se nemškega jezika uči toliko, da bo mogoče v 3. razredu že prihodnje leto 187²/₃ kak predmet (nauk) učiti z nemškim jezikom. Pri naukih, ki se v 1. in 2. razredu učijo slovenski, je povod dodajati nemška terminologija. V realni in viši gimnaziji v Novem mestu ima letos učni jezik v 1. razredu večidel slovenski biti; učitelji naj pa za to skrbijo, da Kočevarjem, ki slovenski ne umejo, to razjasnijo po nemški, kar so slovenski razlagali; tudi izpiti (izpraševanja) naj bodo pri Kočevarjih nemški. V viših razredih ostane še letos učni jezik kakor je bil. Deželnemu šolskemu svetu pa se daje nalog, naj energično dela na to, da se v Kočevji prihodnje leto začneta dva razreda spodnje gimnazije, novomeška gimnazija pa se prestroji v gimnazijo za slovensko mladino. Ljubljanske gimnazije 1. in 2. razred naj se razdelita v dva paralelna razdelka tako, da v enem je učni jezik

slovenski, v drugem nemški; v slovenski paralelki naj se nemški jezik, v nemški pa slovenski jezik uči po 4 ure na teden in strogo naj se gleda na to, da se učenci v 2. razredu tam nemškega, tu pa slovenskega naučijo toliko, da se jim v 3. razreda more eden ali pa tudi več predmetov razlagati slovenski in nemški. Povsod se mora skrbeti za terminologijo slovensko ali nemško. V realki ljubljanski veljajo zarad učnega jezika v 1. in 2. razredu iste določbe. Italijanski jezik kot obligaten jezik naj se prične še le v 3. razredu; francoski jezik je v viših razredih prostovoljen nauk. Minister pritruje mnenju dež. šolskega sveta, da v vsacem spodnjem razredu srednjih šol isti učitelj uči slovenski in nemški jezik, v gimnaziji pa tudi latinski, zato naj deželni šolski svet si za to pripravnih učiteljev izbere. Verski nauk naj se zdaj, ako je mogoče, v viših razredih v materinem jeziku razlaga; tudi sesmejo že zdaj v viših razrednih predmetih iz klasičnih jezikov predstavljati v nemški ali slovenski jezik po zmožnosti učencev. V vseh viših razredih je že letos slovenska terminologija dodajati. Deželnemu šolskemu svetu se nalaga resna skrb, da se napravijo šolske knjige, pa tudi druge v šolsko slovstvo spadajoče knjige v slovenskem jeziku; o tem naj šolski svet ministerstvu naznani potrebne predloge. Ministerstvo pa ne more misliti, da bi razpis premij peljal do zaželenega cilja, ker izkušnje učijo, da po tej poti večkrat slabemu blagu doleti premija, ako ni boljših konkurentov. Zato ministerstvo misli, da izbirati za taka dela strokovnjake, ki so tudi slovenskega jezika dobro zmožni, utegne prava pot biti, da se dobijo dobre šolske knjige. Ravnateljem srednjih šol nalaga ministerstvo dolžnost, da vestno izvršijo te ukaze, temveč, ker skušnje letošnjega šolskega leta bodo podlaga prihodnjim uravnavam. Nadzornik srednjih šol pa naj čuje nad tem, da ravnatelji in učitelji na tanko storijo svojo dolžnost.

— Vse večje ruske novine, katere nam v roko pridejo citirajo članek „Slovenskega Naroda“ v št. 118. kot znameje kako se je na zapadnem jugoslovanstvu vzbudila misel slovanske vzajemnosti.

— Srbskemu časnikarju in poslancu Svetozaru Miletiću, kateri je bil zarad nekega članka v njegovi Zastavi leto in dan v Vacu zaprt in je pred nekoliko dnevi kazen dostal, prihajajo od vseh strani srbstva in Slovanstva pozdravilni navdušeni telegrami. Samo zadnja nam došla Zastava jih prinaša 31.

— Srbska „Zastava“ piše: „Mi smo rekli, da Avstrija ni bila nikdar nemška država, a zdaj re-

čemo, da Avstrija more obstati samo kot slovanska država; ako neče, čitalo se bo njeno ime med propadlimi državami.“ Tako so Srbi sodili, še predno je bil pad Hohenwarta jim znan.

Dopisi.

Iz Litije, 26. okt. [Izv. dop.] Na kratko hočem povedati kako lepo in prosto cvete pri nas na Kranjskem nemčurstvo; povsod kamor ze ozreš, vidi se samo nemške napise in druge reči, katere bi mogle popolnoma slovenske biti; to je samo v veselje pruskim pikethaubarjem. Da vsak nemčur ima vse pravice, Slovenec pa nikakoršne, naj omenim: Ako nemčur vso noč v krčmi sedi, in svoj „Vaterland“ upije, ko hribovski črednik, mu nihče ne veli „ven!“ ako pa Slovenec se le oglasi, že se sliši glas: „marš heraus! trottet slovenischer, ist schon zehn uhr.“ Naša žandarmerija; mislim da je vse zakonike poizgubila, ker nemškutarji imajo pravico do ene ure popolnoči po krčmah upiti in ljudstvo buditi; tega nisem še v nobenem zakoniku čital, da je dovoljeno. Da pa bi se dogodila ena silna potreba za žandarje, tedaj bi moral res vseh 13 krčem poprej preiskati, nego kasarno. Tako in enako se skrbi za našo slovensko ljudstvo. —

Kaj pa sl. županstvo in njen tajnik, ni jima znana pravstvena policijska postava, §. 28, št. 7, ker takih stvari ne kaznuje. Slavna c. k. okrajna gosposka pa, kar je za blagor nemčurstva vse radovoljno potrpi.

In kje je nemčur Auersperg, on, strogi mož postav? Je-li se ima postava vršiti samo proti ubogim janjškim kmetom?

Iz Haloz, 30. okt. [Izv. dop.] Umetno imenstvo). Otožno a za blagost narodovo živo kolcajoče srce iskrenega rodoljuba počina se lagoma hladiti in tolažiti čute, ka vendar po trdih naporih in tisočletnem mraku prizoreva svitana zarja Slovincu; naš mili nekda prekrasen in veličanstven, pozneje od mračnjakov, lenjakov in nevednežev pokvarjen in zanemarjen, a tekočega veka vspet po globokem učenju in zgodovinskem mozganji marljivih jezikobrodcev iz starinskih ostalin in nabire med narodom na videlo spravljen jezik prerodil se je nalik ptiču samoletu ter dostojno opravljen vrača se po malem na častno pozorišče v svojo lastnino, katero je dosle skoro se vsema oklepal in še sedaj jo na široko zaseda naduti od starodavna tlačitelj in moritelj v treh raznih osebinah, namreč v nemški, laški in magjarski,

cenjena španska črnina se nareja iz probkove skorje, ki se v zaprtih loncih upepeli.

Les je veliko in mnogovrstnega razstavljenega. Temu se ni čuditi, ker je Trst nekterim avstrijskim deželam ali edino ali pa vsaj poglavitno tržišče za les. Ko bi vse cesarstvo glede na kupčijo z lesom razdelili v tri velike predele, bi rekli, da jeden po večjem pošilja les v Trst. Obsega pa ta predel Hrvatsko in Slavonsko, Vojaško krajino, Primorsko, Kranjsko, južno Štajersko, spodnje in po nekoliko tudi zgornje Koroško. Za naprej bi v Trst prišlo tudi dosti tirolskega lesa in ves iz zgornjega Koroškega, ko bi naredili Rudolfovo železnico čez Predel.

Navadni les za razne stavbe, za tesianje ladij in za brezštevilne obrtnijske izdelke je razstavljen na dveh krajih namreč v zbirki kupčijske zbornice in v gozdnarskem oddelku (sezione forestale). Na tem kraju so izgledki po večjem navadne velikosti, to je take dolgosti, širokosti in debelosti kakor se nahaja v tukajšnji kupčiji. Zbirka kupčijske zbornice obsega le malo večih izgledkov, posebno veliko pa malih, med katerimi je tudi dosti tujega — neevropskega lesa za stavbe, obrtnijske izdelke in za barvanje.

Mnogovrstni hrasti se vidijo na obeh krajih le s tem razločkom, da gozdnarski oddelk kaže samo domač (avstrijski) les. Zastopane so vse jugoslovanske dežele. Na prostem ležita dva ve-

lika hloda hrasta nitnika (*quercus pedunculata*), katerim se na njuni rasti precej pozna da sta prišla sem iz trojedne kraljevine. Poleg nju je velik čok hrasta jelovca (*g. sessilifl.*), katerega tržaška kupčija ne loči od nitnika, kajti njej sta oba le hrvatska roba. Obe vrsti rasete tudi v slovenskih pokrajinah; povečjem se pa nahaja jedernat dob jelovec; in celo nitnik je v primeri s hrvatskim dosti trdnjše stremena, ker se njegova domačija nikakor ne da primerjati s hrvatsko mastno zemljo. Posebno lep je tudi hrast iz montovanskega gozda v Istri. Ta mehko-stremenasti les (*q. pubescens*) je za stavbe zlasti za tesianje ladij še dosti boljši od hrasta jelovca, da on je trdejši in trdnjše kakor katerikoli avstrijski hrast. Ta je, s črnim borovcem pomešan, narejal gozde, ki so pokrivali sedaj kamniti kras, predno ga niso pokončali Rimljanje in sebični Beničani skoraj popolnoma oskubli. Tu sem uvrstimo lepo čolo „afrikanskega doba“, ki se tudi „afrikanski tek“ imenuje (*Oldfieldia africana*); ni čuda, da za nekatera dela pri tesianju ladij ni boljšega lesa, ker primerno mala čola je težka, kakor da bi bila iz železa. Ravno tako sta v zbirki kupčijske zbornice dva izgledka jugovzhodno-azijskega teka, katerega les ravno tako rabijo za ladije kakor pri nas hrastovega. — Poleg spredaj omenjenega hrasta iz montovanskega gozda ležite dve hrastni brestovi drevesi; silo dolgi in ne ravno ravni ste skoraj

povsodi enako debeli; brestov les rabijo zlasti pri izdelovanju vojskanih ladij.

Na obeh krajih je tudi mnogo mehkega lesa razstavljenega; v posebno mnogih izgledkih se vidi smreka in jelka, mecesen in bukva. — V gozdnarskem oddelku sta domorodna Slovenca — dediča Kalistrova razstavila poleg štirivoglatih lat, posebno lepo desko; poldrugi palec debela in dosti lepo odrezana je ta deska še nekaj čez 3 čevlje široka; njena sestra, pred ko ne od tistega hloda, stoji v oddelku kupčijske zbornice. Lepi les je rasel na Južnem Štajerskem blizu Selnice, kjer so rečeni bogati domačini kupili mnogo gozda od grofa Blooma. Z gostim in enakoličnim lesom brez grč in izrastkov se v razstavi samo dva druga razložnika meriti moreta, namreč Lautman in Jablonac. Oba sta razstavila mnogo raznorezanega lesa, desk in štirivoglatih lat. Težko je določiti, kateri zbirki bi prednost dali. Jablončev les iz Slavonskega doma je vsaj tako gost in enakoličen kakor Lautmanov iz Koroškega. Samo škoda, da Lautmanov ni tako lepo rezan kakor oni in g. Matija ve, koliko vrednost ima to pri kupčiji. Za rabo pa je po večem Lautmanov trdnjše od slavonskega, ki se pa po razstavljenih izgledkih soditi, da dosti lepše obdelati. Gosto stremenast kakor je, se v njem ne nahaja najmanjša reža, ne vidi se nobena grča in le sem ter tje kaka mali izrastek. Obe hiši sta še posebne

kakor klôp se je zagrizel v kožo in meso matere Slovenije braneci se odtrgati od okusne in močne hrane; toda da ji ne popije vsega soka in je ne zroči zimični sušici, treba ga je silama izdreti ter zavrniti v svoje črede okol. Nikar še si ne obetajmo zlatih gradov videči včasih kak slovenski spis tega ali onega urada, vendar ugaja nam konči nekoliko ta prikazen, ka že dobivamo na vloge naši spisane navadno slovenska rešila. Prečastno kn. vl. redništvo labodsko rešuje v lepem in pravilnem slogu razve drugega iste crkvene račune; kako ravnaajo druga vladiska redništva in stolništva na Slovenskem, molčijo poročevalci v „Sl. Narod“; preslavno c. k. namestništvo za Štirsko vojvodino brzo in točno odgovarja v slovenščini. Toliko že smo itak si priborili, ka v kakem težejšem urednem poslovanji, kder je treba odpisov in rešil od redništva ali namestništva, ka se ves spis spravi čisto in samo v našem jeziku. Znajete, ka pismo lahko in brez zmot dospeje na kanjeno mesto, postavimo naslovljeno na preslavno namestništvo s samim slovenskim napisom brez nemškega pristavka v oklepu. Ne delajmo vendar več teh nepotrebnih na slovenski zemlji za mestnosti v njenem okolji, ker tak posel streže nemškutarstvu ter je žirovno goji; poštarji so primorani pošiljbe odpravljati na dotična določja brez nemškega dostavka, kar jim poštni slovar od 1863 leta lehkoti. Okrajna sodništva, glavarstva, daštva se tudi pomalem prilagodevajo slovenskim rešilom: ormoški sodce še je iznimka, ako se naskorem ne popravi, pomagali mu bomo pot nadelavati med svoje, vsaj smo ravnokar četeli, ka so nemški gimnazijski naučitelji počeli se vsled više naredbe pomikavati na rob Slovenskega proti svojemu rodišču, kar kaže na skorno razvedrilo naših še kalnih narodnih razmer. Naščina oživlja v raznih strokah, zato ji je treba umetnega in znanstvenega imenstva zbog enakosti, doslednosti in za ležejšega opravila voljo za posamnike, ktero bi naj brže boljše priredili strokovnjaki za razne predmete, potle bi se skupno pretreslo in končno uredilo. Po dovršenem tem poslu bode gurača rabiti slovenščino v učilnicah in uredih. Tako imenstvo pregledano v shodu po sposobnjakih naj bi se natisnole v posebni knjižici a potem točno se porabilo za slovensko-nemški bližajoči se pre dovršenju slovar. Pri tem delu pa je pazljivo gledati na slovanske terminologije drugih narečij, kder že znanstveno nazivje krepko živi, najprvije na hrvaškorsbško, potem na česko, rusko, poljsko. Tem potem se jako pospeši bližanje k jedinstvu in vzajemnosti. Na to se oziraje opominamo veleučene

gospode na Kranjskem že sestavljajoče za gimnazijske in realne predmete imenstvo, bratinski in resno, naj se čuvajo enostranstva.

Umetno nazivje za župniško uredovanje že je zgotovljeno in se natisne meseca listopada, da po takem pravi narodni in napredni duhovniki lahko počnejo bodoče leto čisto slovenski uredovati, — Kdor ni z nami razteplje. R. B.

Iz Zagreba. 29. okt. [Izv. dop.] Eno je, kar Magjare noč in dan kolje in peče, in to je, da je njih tako malo, Slovanov pa tako strašno veliko! — Nas Slovanov pa spet to hudirja, da se je magjarski element kakor skala v naš dlan zaskalil. Ta skala sicer naše pesti ne slabi, vendar nas pa pri vsakem podvzetju kolikor toliko zaskli, in to gotovo ni ugodno čustvo. Mi Slovani mogli bi se na dvojni način te skale osvoboditi: ali jo izderemo in enostavno na smetišče zgodovine vržemo, ali jo pa pustimo, da se v našem mesu ognioji in zgnojije. Magjarska skala v dlanu slovanske pesti je za celo slovansko telo samo malenkostna stvar, ki nas le malo ženira, nasprotno smo pa mi za za Magjare noč in dan preteča smrtna nevarnost. Magjari dobro vedo, da bo prišel enkrat dan, ko bo zgodovina črez njih na dnevni red prestopila, oni dobro vedo, — in to tudi v svojem „szosatu“ pojejo — do so sirote na tem svetu ne imajoč nikjer ne brata ne bratrance, oni dobro vedo, da bodo morali prej ko slej kot narod umreti, ter da bode zadnjega Magjara Slovan pokopal! Buckle pravi: kdor je lastnik gorâ, je tudi lastnik dolov. Vse gore okolo magyarorszaga: Tatri in Alpe so slovanska last in slovansko bode prej ko slej tudi ravno Potisje in Podunavje. Narodje so se zmerom od gor v doline, od severa na jug, od vzhoda na zapad selili. To je po zgodovini potrjen prirodni zakon. Če tedaj mi Slovani tudi na to stran pritiskamo, izpolnujemo samo nepremeljiv prirodni zakon. Da so ravno Magjari oni, na ktere v prvi liniji tiščimo, to nas je proketo malo mar. Pojmljivo, in celo naravno je tedaj če so Magjari tako strašno tenkočutni za vsako gibanje Slovanstva naj se že javi nad njihovimi glavami na severu, ali pod njihovimi nogami na jugu. — V naj novjšem času sta zlasti dva dogodka v slovanskem svetu Magjarom spanje kalila: napotena nagodba s Česi, in potovanje mladega srbskega kneza v Krim na obiskanje in klanjanje ruskemu cesarju. Nagodba s Česi je Beust-Andrašijeva zveza na kolenu prelomila. Od te strani so si Magjari skoz ustavoverni „giro“ prodolžili menjico podpisano na svoje narodno in državno življenje. Drugače stoje stvari na jugu. Na hrvaško vprašanje, ki je dosta trnjevo

za Magjare, se danas niti ogledali ne bomo, ampak vzeli bomo samo samo srbsko vprašanje v misel. Knez Milan, ki so ga Magjari že celo v svojih pletilih zapletenega menili, šel je ruskemu cesarju v pohode. Politična peza leži v besedi „ruski“! Knez Milan si ni dal v Pešti popoten list v Krim videvati, in to je, kar Magjarom tako pod nohti gori. Magjari ne bi bili celo nič rekli, če bi bil knez Milan šel v Berolin, kajti tam bi mu bili že kakšno past nastavili, v ktero bi se bil ujel. Na dvoru ruskega cesarja je se ve da to nemogoče. Rus je za Magjare to, kar je za otroke na večer pred sv. Miklavžem „špicparkelj“. V strahu, ka jih ne bi v svoj koš pobasal, kleče in mole pred njim, dasiravno vedo, ka je to sramotno, in še le tačas se spet ojunačijo, kadar je že iz veže ven. Mi pa Hrvati in Srbje ta- in onkraj Save in Drine veselimo se potovanja srbskega kneza v Krim, še bolj se pa veselimo straha, ki zavoljo tega Mujo in Pišto lomi.

O Rakoviškej ustaji ni nič posebnega novega. Prelita krv se še kadi, in vendar spada ta ustaja že med dognane zgodovinske čine. Naši potomci bodo več o njej vedeli, nego mi sovremeniki vemo. Kar je denes nam še skrito, to bo še le našemu zarodu očito. Obsadno stanje z naglo sodbo se je pred nekimi dni tudi za obseg slunjskega regimenta proglasilo, kar ravno ni prepovaljno znamenje.

Politični razgled.

Ministerska kriza še v tem obziru ni končana, ker nihče ne ve, kaj bode namestu izpodrinenga Hohenwarta prišlo. Nemški ustavoverci že sprevidajo, da se oni sami nikakor ne bodo usedli k novi mizi. Višji krogi vendar niso še tako ob vso pamet prišli, da bi naravnost zopet ustavoverni-nemški ničevosti in onemoglosti gospodarstvo izročili. Temuč imenujejo se generali Mertens, Gablenz in Koller. Novine vedo povedati, da se ne misli sicer delati sprave po Hohenwartu, da pa se misel poravnanja hoče obdržati. Čudno je, da je organ katoliških nemških zatiralcev vsega kar je slovansko, Rauseherjev „Volksfreund“, dobre volje in dobrega upanja postal. To ni nikakor dobro znamenje.

Veseliti nas mora, da se Poljaki v očigled novega položja pošteno izjavljajo. „Gazeta Narodova“ ustavovercem in onim Nemcem, ki hočejo samo Poljakom nekaj vreči da jih od nas drugih odstranijo, odgovarja da se zastonj trudijo, in žuga, da Poljaki zdaj ne pridejo v državni zbor.

hvale vredni, da ste razstavile izbrano blago, kakoršno se dobi v navadni kupčiji. Vsi drugi razstavljalci se nikakor ne morejo meriti z naštetimi. Vsakakor pa tu omeniti moram lepo jelko, ki leži poleg brestovih debel; lih kakor sveča se njena debelost navzgor le polagoma zmanjšuje; pred ko ne je namenjena za visok jadernik. Prišla je iz Goriškega in sicer iz Trnovega.

Čudil in večkrat tudi smijal sem se, da so razni razstavljalci lesa, skoraj vsi tukajšni trgovci svojim razstavkom pristavljali besedi: „propria produzione“ — lastni izdelek! Za boga to vendar ni lastni izdelek, če je n. pr. T. kupil neki za Škofjo Loko na gorenjskem Kranjskem nekoliko bukovja, med katerim se je dobilo steblo, ki je na štiri vogle lepo obtesano na obeh koncih enako debelo. Ta razstavljena bukva meri 56 čevljev, je brez madeža in grče. In nahajajo se med razstavljalci z rečenim pristavkom, ki les na debelo — cele gozde pokupijo in potem na tujih žagah zrezati dajo. Nekoliko bolj opravičen, če prav nepotreben je pristavek pri onih, ki ali imajo lastne gozde — na lastnih posestvih, ali vsaj poleg kupljenih gozdov napravijo lastne žage, na katerih les za kupčijo pripravljajo. Pa še celó takim se ni treba dosti hvalisati s „propria produzionem“, če ne znajo lesa tako lepo razrezati, kakor Jablonac na Slavoniskem in Nasbaum v Ajdovščini.

Tuji ogledovalec rasstavljene jelovine se bo čudil, da se pri nas ta les loči v kranjski in štajersko-koroški. Ali ne Ferko, to ste prečudni botanični imeni, po katerih se celó tisti ravnaajo, ki se preradi pred svetom tako ponašajo, kakor da bi bili oni pisali ta prostovoljna pisma o Tržaški razstavi! Pa morajo se po njih ravnati, kajti oni ravno tako malo poznajo bistveni — znanstveni razloček med rečenimi jelovinami kot Tržaški trgovci sploh. Naša kupčija ne razločuje jelke (abies pectinata) od smreke (ab. excelsa), ampak pomaši vse v skupno vrsto, ki jo je po laški krstila z imenom abete (od abies), če prav smreke zlasti v deske in štirivoglate late rezane, dosti bolj ceni in je tudi dražje plačuje kakor jelko. Jelovino kupujejo naši trgovci pod imenom „kranjski les“ (abete di Cragno ali di Carnia), boljše smrekovino pa pod imenom „štajerski in zlasti koroški“ les (a. di Carintia e di Stiria), če prav ta večkrat še videl ni koroške zemlje ampak je le rasel kje na bolj ugodnem kraju gorenjskega hribovja. Ti dve vrsti se po večjem nahajata po gozdih slovenskih krajev, ti do sedaj tržaški kupčiji pošiljajo največ jelovine v (splošnem pomenu). Precej je že sedaj, dohaja iz trojedne kraljevine in je bo po izvrstnih Jablončevih izgledkih soditi, v prihodnje še več došlo, ko bodo razne ceste-železnice izdelane.

Poleg velikih in majhenih hlodov in čokov, desk in lat je na obeh krajih razstavljenih posebno

veliko dog za sode. Povečjem so bile hrastove ki je skoraj izključljivo dovažajo iz trojedne kraljevine; le semtertje so bile videti tudi bukovke. Jako važno surovo blago (med izdelke ga smemo ravno tako malo šteti kakor deske), kterege na milijone prodajo naši trgovci. Lepo klane doge kažejo po stremenih kolike velike vrednosti je hrast trojedne kraljevine za tako rabo. Vendar bi bilo napačno, če bi kdo po razstavljenih izgledkih hotel soditi o tržaški kupčiji z lesom. Ne samo da mnogo hiš ni nič razstavilo, ker niso imele nič posebnega, izbranega lesa, ki se bi med drugimi razložniki posebno odlikoval, ampak še mnogo razstavljalcem se je moralo dosti lesa povrniti, ker bi drugače bilo prostora primanjkovalo. Kako velikansk je promet z lesom, naj tu pojasnijo le nektera števila. Leta 1870 se je prodalo samo debelega lesa za tesanje ladij črez 330.000 kubičnih čevljev in vendar skoraj trikrat manj kakor l. 1866 (s 920.000 kub. čevlj.), od kterege leta kupčija s tem lesom silo pojema. Tudi z lesom drugih vrst se je enako godilo. Tako so n. pr. bukovih dog leta 1866 izvozili črez 6,180.000, leta 1870 pa skoraj trikrat manj (2,174.000) in število izvoženih hrastovih dog se je od skoraj 50 milijonov l. 1866) zmanjšalo na 21 $\frac{1}{2}$ milij. (l. 1870). Temu se ni čuditi, kajti po raznih krajih zlasti pa na Francoskem, ki pokupi nad $\frac{2}{3}$ naših dog, se jih ni le dosti manj potrebovalo, ampak spodrivajo nas še drugi — inostranski trgovci, zlasti ruski, turški in celó oni iz zedinjenih držav severne Amerike.

(11-47)